



Litterär Tidning.

N:o 83.

Onsdagen den 16 October.

1839.

DRÖMMERIET OCH VÄL- LUSTEN.

(Allegorizer ur poemet: Ynglingaskären.)

I. Drömmeriet.

Rosendimma,

Gyllne strimma

Fjerran i öster röjs.

Jullarne långsamt simma.

Stiltje i gryningens timma.

Åran sänkes och höjs,

Glitrar kring alla kanter

Af blixtrande diamanter.

Ej mer utaf lummig lund,

Ej längre af blomsteräng

Prydas ständernas lister,

Naturen från denna stund

Hela sin mildhet mister,

Skarp och bister,

Hård och sträug,

Kala fjellar,

Af gråa hällar

Med spetsig topp,

Skjuta vida,

Å ömse sida,

Mot himlen upp,

Torrta buskar

I klyftorna klänga,

Ruggig sig tallen ruskar,

Vresna grenarne

Utöfver stenarne

Hänga,

Se under ön,

På klippig strand,

Sitter, med harpa i hand,

Näcken, bland vågors dön.

Manteln sida

Hvistar

Vida,

Skiftar,

Såsom sjön,

Vattenblå och vattengrön.

Näcken.

Sma harpor jag har och i harporna strängar

Jag äger en sträng och i strängen ett ljud.

De ljuden jag tager och blandar och mängar,

Så formas af tonerna samman en Gud.

Den Guden är Fantasos, Gud utan like,

Och jorden och himmelen heter hans rike.

Han säger ett klingande; Vardel. — Pd stunden

De askgråa fjellar förbyta gestalt,

Och gyllene se sig kupoler i sunden,

Och marmorpalatserna stå öfverallt,

Och buskarne växa till lummiga lundar,

Och barret till löf sig förstorar och rundar.

En däre sin kraft må i arbet föröda.

I Ynglingar sigen; Hvad gagnar det Er,

Att samla tillhopa, med svett och med möda,

De tiggaresmular, dem arbete ger?

Nej, fallen för Fantasos hyllande neder!

Han gifver all verlden för intet dt Eder..

Vidtfannande näť han i böljorna kastar

Och drager djupödiga häfvor hitopp.

Han seglar på månen kring rymden och lastar

Sin båt med de fångade stjernornas tropp.

Och all denna prakten han derefter breder,

Som glitrande sand, under foten på Eder.

Första ynglingaskaran.

Hela fjärden gungar full



*Utaf silfver och af gull.
Purpurklädt står hvarje fjell.
Rosor på hvarenda häll.
Utur morgonvindens sus
Dricka vi etheriskt rus.
Njut den rusande minut!
Skapa sen en ny och njut!*

Andra skaran.

*Höga fjellet står och ser
Ömkande på Eder ner.
Vind uthvisslar Er hvor stund.
Fjärden ler med mund vid mund,
Sen I ej, hvart element
Drifver spe med Er och skämt?
Blinda sjelfbedrägeri!
Skyndom fort förbi, förbil*

tillika njuta anonymitetens skydd och publicistens formän at åga sista ordet, kan utan mappa nedsvärta det renaste rygte, och emot den är försvar lika omhyligt som ändamålslös.

Upsala den 11 Oct. 1829.
L. P. Walmstedt.

"Det sista ordet."

Ciceroner och åbörare af Prof:s föreläsningar kunde jag nämna, men will det icke af considerationer. Tills jag kan ställa bevis, har emellertid Prof. rätt att anses oskydig, utom till hvad han själf med gisvit, nämligen: satt en utländning icke fritt tillträde i egentlig mening till samlingen; 2) att mineralsamlingen icke hålls öppen några beständiga timmar, såsom fallet t. ex. är med Bibliotheket och bör vara med alla offentliga samlingar, och hvilken uraklänhet icke ursäktas dermed, att andra samlingar icke heller hållas öppna vissa timmar, särdeles om tillträde till dem t. ex. museum och wetenskapsocietens samling när som helst utan svårighet lemnas; 3) att Kemie-laboratoriet icke har nyckeln (d. w. s. det fria och af ingen beroende tillträde, som en lättare i saken bör ega och endast kan ega, om han har nyckeln) hvarmed naturligtvis äfven följer answar för samlingen). At det varit idlare af mig, att tills vidare icke haftwa allmän, gjort de öfriga beskrifningarne, så länge de blott egt subjectiv giltighet, concedo.

— i —

Prof. Walmstedt har till Ned. insändt följande sista svar, som Ned. liksom det förra, för undvikande af tidsutdrägt, i Mscer. meddelat Herr — i — till besvarande. Ned. ångrar sig, att haftwa infört af bewis icke åtföljda beskrifningar mot en akademisk lära, lika utmärkt genom klarheten i sina föreläsningar, fliten och flickligheten, hvarmed han ensam helt och hållet ordnat sin samling, som för den samwetsgrannhet, hvars öfvermått gisvit antledning till Herr — i —:s tal, det må vara bevisligt eller icke.

Till Herr — i — i auledning af Nos N:o 80:

Det sagnar mig at M. H., i stället at namngifwa de resande, som jag vägrat tillträde till Mineralsamlingen, funni för godt at mot skyldigheten därtill skydda sig genom det naiva föregifwande, att M. H. icke kan resa utrikes för at austaffa bewisen. M. H. behöver werkeligen ej göra sig denna möda. De mäste ganska lätt kunna erhållas innom Upsala stad af de personer, vanligen studerande eller akademiske tjenstemän, som tjena de resande såsom ledtagare och bereda dem tillfälle at bese stadens märkvärdigheter. Dessa personer mäste nödvändigt käma de motgångar, som hos mig mötta de resande, dem de led agat, och kunna witsorda dem. — För öfrigt har M. H. behagat andraga nya gravamina emot mig, som bewisa M. Hs adla sätt at polemisera. Jag klandras, för det at Mineralsamlingen icke hålls öppen vissa dagar och för det at Adjunkten ej har nyckeln till den. Hvilka familjegar, utom Bibliotheket, hållas då öppna på beständiga tider? och hvilka Adjunkter, utom de, som med Prefekterna dela answaret för samlingarne, haftwa nyckel till dem? Är jag då den, som ställ en sam klandras? Har ej Kemie Adjunkten tillträde till Mineralsamlingen, fast han ej har nyckel därtill? Var så god M. H. och fråga honom: han finnes i staden. — Sluteligen förklarar jag, at jag icke ärnar ingå i widare swaromål mot en person, som endast framkastar lösa beskrifningar utan ringaste sten af bewis, och som nu ytterligare förfat dem genom den komplettesta osanning, at jag sagt åt minna åhörare, at jag ej lemnar tillträde till samlingen m. m. Den som så kan hopspinna osanningar och

Menniskoslägts Saga eller Allmanna Vrldshistorien förenad med Geografi af C. J. L. Almqvist. I H. St. 1839. För Subscrib. 24 fl. före 32 fl. B:co.

Vi kunnen icke väga någon egentlig kritik öfver detta intressanta arbetet, inan vi läst flera häften. Det närvärande innehåller blott en allmän inledning och en särskild om stora Asien. Förf. indelar Historien i följande afdelningar: 1) Det stora Afien, eller det övre och egentliga Österlandet i äldre och nyare tider: det nordliga, östra, södra och västra eller Scyther, Chineser, Hinduer och Zendfolk; 2) Medelhafswerlden eller det mindre Afien smed Eufratländerna, NordAfrika och SydEuropa (helleniska, italiiska, galliska och spanska länder); 3) Medeltiden, en förening mellan Orient och Occident; 4) den nyare Tiden, den gamla verldens förening med den nya, hvartill kan läggas den nyaste tiden. Indelningen tyckes vara uteslutande geografisk, huruvida den äfven är historiskt giltig skall fortsättningen utvisa. Detta häftte innehåller Inledningen om Scyther, Chineser, Hinduer och Zendfolk i allmänhet, samt det speciella om Norra Afiens geografi och historia. Förf. tyckes ha begagnat de lärda geografiska och historiska arbetena öfver sitt ämne; han ser historiens utveckling genialistiskt, är fullt sjelfständig i anordningen och rik på sinnrika etymologiskt ethnografiska gisningar samt originella räsonnementer. Arbetet loswar med ett ord mycket. Vi kolla, när första delen utkommit, egna det en wetenskaplig granskning.

Biographiskt Lexicon öfver namnkunniga
Swenska Män. V. 1. 2. Ups. 1839. Fogd. — Grå-
berg.

Detta förtjentstulla arbete, som redan har ett stort antal subscriptenter, kunde göras intressantare, om förre widlystighet egnades åt de stora lesvande. Nu har man blott några torra siffor om en Franzén, A. Fryzell, Geijer (utom utdraget ur Minnena); andra mindre betydliga hafwa fått för kort rum t. ex. O. H. Forsell, Gråberg, Gottmarck m. fl. Af de afståda ärö flera knaphändigt affärdade t. ex Jakob Frese m. fl. Deremot ärö andra rätt fullständiga och underhållande t. ex. Carl af Forsell, Aron Forsius, Forskål (af Cronholm) Elias Fries, Joh. Gezelius Greiff; samt af —— (Mag. Wahlström) Bremling, Krietzky, Girs och Gjörwell, wittnande om exemplarisk noggrannhet, flitig forskning, och framdrager flera förr okända facta.

Tidens Frågor, betraktade ifrån den wetenskapliga ståndpunkt; en Qvartärskrift, utgivwen af Ebbe Samuel Bring. Första Häftet. Lund 1839.
1 B V:o. 6 ark. 1 N:o. (20 Skilling V:o för mycket).

Hegelianismen har gjort en stor eröfning i Sverige. Hvem torde det vara? blir vist en allmän fråga. Sverige har beklagligtvis högst få filosofer och en filosofiskt talent måste förutsättas, för att förstå och använda Hegel. Jag tycker mig höra spörsmål: Har någon af filos. Professorena vid rikets universiter, såsom filosofer ex professo, blifvit använd? Grubbe, som hållit sig fast och orörlig på Schellingianismens förra ståndpunkt, E. A. Schröder, hvars Hegelianism annars med tidens svallnat, Westman, eller Eederschöld, eller underligast af allt, mårne Attelbom öfverflögsvis sin reformert — kristna Schellingianism och gatt öfver till Hegel, som aldrig förr varit hans wän? — Nej, Hegelianismen kan sryta af en annan eröfning: Ebbe Samuel Bring. Han tror sig bättre än någon annan förstå Hegel, deröre har han utgivvit en Ordboek till Hegels Skrifter och nu en afhandling om Historiens filosofiska språk (glosor), som icke kan anklagas för swenskhet; skönhet, och periodisk fulländning. Mycket i denna uppsats är gammalt som gatan, det nya är länadt ur Hegel, naturligtvis såsom de blifvit fatta och brutna af sitt medium, en Bring's filosofiska begrepp och hans åsichter öfverflyttade på hans filosofiska språk (glosor), som icke kan anklagas för swenskhet; skönhet, och periodisk fulländning. Mycket i denna uppsats

inseränka sin frihet i staten (?), att patriarchatstillsändet är högre än staten, att staten grundar sig på fördrog, är ett sedligt helt (?), verldshistorien är en gång till vtre fullkomning. Poeten är äldre än prosan. Språken worn i nationernas obilda tillstånd utbildade (?). Resultatet af verldshistoriens filosofi är att det gatt förunstigt till i verlden. (Månen likväl det icke ibland går osörfurstigt till, är det förunstigt af en Professor?) att skrifa osörfurste! — Efter denna afhandling följa preliminairefrågor om ett förändrade representationssätt, der bland annat bewisas, att representanterna icke bora förses med instructioner, icke bora underhållas af valmannen, icke bora debattera skriftligz att "en statsinrättning förtjener att detta namn endast få wida, som den är så bekäffad, att det sker, som skall ske. (!)" — Vi hafwa förr affärdat denna mans ordboek med orden: "under all kritik" *, och som nu denna boek sänder sig likasom en frukt på sin stam, på ordboeken, hvilken öfverallt citeras, så kunna vi ej annat än rådas för den inconsequensen, att säga något annat om frukten. Vi upprepa förf's egen citat s. 11: "Ut af Theras frukt skolen I kanna Them. Icke hemtar man vindruvor af störne; ej heller skön aftiszel." Mat. 7, 16

Predikan hållen vid Promotionen i Uppsala Domkyrka d. 15 Junii 1839 af Joh. Henr. Thomander. Lund. 1839.

Enkel, fläcklös, bibliß, men tillika snillrik. Blott den som hört en Thomander predika, har fått ett klart begrepp, om huru en predikan bör skrifwas och utföras.

* Hvad är en Professor? Det är å la Bring det i den akademiska individen incarnerade nationalförmunkets concreta substancialitet, negation mot alt förunst, alltfå position af det högsta förunst, och som vår mästare Hegel säger: "Blott det verkliga är förunstigt och blott det förunstiga är verkligt", så är blott den verkliga (Professorn) förunstig och blott den förunstiga (Professorn) verklig (Professor). Var för all del icke inconsequen Herr Prof., råds "för den incarnerade Logikens förlämpade majestät". — Men Bring är lär. År icke lärdom förunst "Blott det verkliga är förunstigt, blott det förunstiga verkligt". Det ges en mycket allmän lärdom, som icke är verklig d. w. s. förunstig. Annars wore ett Bibliothek t. ex. Carolina rediviva förunstigt, ty det innehåller mycken lärdom. Men om man kan säga, att det är förunstigt gjordt (poneras att trappan icke blifvit glömd!) kan man ej säga, att det är förunstigt. Alldeles samma är förhållandet med en lär hjerna; den kan vara förunstigt gjord, men förörigt vara en tom benbyggnad omkring millioner uppstapplade noticer, döda som nummer, befolkad ej med lifskräfziga idéer, utan med välnader och andras tankar, gengångare från lärdomens stora marknadstorg. Till en slik cathar-komb will man nu göra wetenskapen. Man samlar och uppställer historier öfver altting, utan att söka helsef förklera tankens viktigaste problemer. Historiens barkbröd är en

Utländsk Litteratur.

— Zeitschrift für Philosophie und speculative Theologie herausgeg. v. J. H. Fichte. 2 B. a 2 Häften (1 Th. Häften) Bonn. 1837—38.

En ganska sakrik tidsskrift, hvori flera deltagare: Staudenmaier, Nitzeß, Krabbe, Ackermann, Weisse, Chalybäus, Carus, Sengler och Günther.

— Unterhaltungen aus dem Gebiete der Naturkunde. Von A. Fago. Aus dem Französischen v. Remy. 3 D. Stuttgart. 1838. 2 Th. 18 gr.

— Fr. Schmitterhenners zwölf Bücher vom Staate, oder systematische Encyklopädie der Staatswissenschaften. 1 B. Gießen 1839. 6. 36 B:o.

Ett godt arbete.

— Reformation, Lutherthum und Union. Eine hist.-dogm. Apologie der Luth. Kirke und ihres Lehrbegriffs, von Dr. A. G. Rudelbach. Lpz. 1839. 5 B:o.

— Studien über Lope de Vega Carpio. Von Ende. Wien. 1839. 1. 28 B:o.

Enk är känd för ett godt dramaturgiskt arbete, Melponen. Det närvärande innehåller blot expositioner af innehållet af 24 stycken af Vega, utan särdeles kritik och med obetydliga utdrag. Dramerna upplöfsas sålunda till novelletter eller korta innehållsschemer. Det förnamsta i dramat är dock icke fabeln, utan det irre listwets uttryck medelti dialogen. Innehålls förtæckningen ger ej någon klar idé om karaktersvanterna d. w. s. det egentliga dramatiska. Enk har således gjort sig skyldig till en åsthetisk Materialism.

— Leben und Sterben. Mittheilungen aus dem Tagebuche eines Geistlichen. Herausgegeben v. Ambrosius. 1 B. Lpz. 1839. 44 fl.

Suttons lärorika berättelser ur en hälsosörjares dagbok. Presten, Läkaren och Domaren hafwa i kraft af sitt embete företrädesvis tillfälle att blicka in i menniskolivets penetratörer. Huru intressanta deras meddelanden kunna vara, wisa En läkares Memoirer i Läsebiblioteket.

— Heilige Stunden einer Jungfrau bei und nach der Feier ihrer Confirmation. Lpz. 1838. 1: 8 B:o. Heilige Stunden eines Jünglings etc. 1839. 1. 40 B:o.

Lämpliga andaktsböcker vid ungdomens första confirmation.

Litterär Nyhet.

Tromlitz, den productive novellsförfattaren, f. 1773 har nyligen afslidit. Hans skrifter bilda 81 band. Han hade talent, men intet snille.

mager kost för anden, som hungrar, och den hungrar nu mer än någonst.

Böcker, nyss insända till Ned. från S. Häggström.

— Frans Baaders Philosophem. Första Häftet. (Inledning till Baaders speculativa lärā af F. Hoffmann. 32 fl.

— Grunddraget af Philosophiens Historia efter Tennenmann-Wendl, semiförd med Rixner, Marbach, Reinhold och Michelert. Med ett utkast till Svenska Philosophiens Historia, ett chronologiskt och ett namnregister samt ett försök till klassification af de olika Philosophista Systemerna. 1 N. 16 fl. B:o.

— Jordens och dess innewåne. Historisk Tafla af det Adertonde Århundradets uppträckter om främmande folkslag och länder; af E. A. W. v. Zimmermann. Trettonde Delen: Siam, Laos, Cambodia, Ponhiam:s, Malakka, Mergui-Archipelagen, Andaman-Darne, Nicobar-Darne och sanderi Liperah. Med 4 plancher; 2 B:o.

— Noveller af Ludwig Tieck. Två Delar. Fester på Kenilworth, Prolog till Skaldelitwet, och Skaldelitwet (Shakespeares lesverne). 1: 16 B:o.

— Geographisk Handbok öfwer Gamla världen. Första Delen, innehållande Östra Europa, med örebstämmingar efter Strabo, förberedda af historiska inledningar för hvarje särskilt landskap efter Diodorus Sic., Thucydides, Herodotus m. fl. samt åtföllda af åtskilliga anmärkningar om betydligare fältslag, berömda hjelte, wetenskapsmän, mythologiska personer, Gudar, Gudinno med deras på olika orter olika benämningar, tempel, orakler m. m., widare om kämpalekar och andra märkvärdiga inträttningsar, af Björkman, Ph. W. och Rector i Christi nehamn. 44 fl.

— Bibliothek i populär Naturkunghet. 23 Häften 1837—39. Innehållande Naturmålningar ur Speciella Physiken af Sommer (Erlva Häften) och Allmän Physik af Brandes (12 Häften). 16 fl. B:o per Häfte. Alla 23 fl. 7: 44 B:o.

Till salu finnes

Konst Theoriernas Historia. Af C. J. Léeström. Upsala 1839. Första Häftet 40 fl. Sedanare Häftet 1: 8 B:o.

Tryckfel i N:o 81.

3 sp. Bolmér el. Bolmere — 4 sp. passiö l. passiv. — underrättas l. underlättas. — 7 sp. förvara l. försona — töka l. söka — alldrid l. aldrig — låtervändande l. återväudande. —

På

EOS

prenumeras för sista qvartalet af detta år med 2 Rdr B:o. — Några exemplar sedan detta års början finnas att tillgå mot 5 Rdr B:o. Tidningen fortsättes äfven nästa år och tryckes snart med nya stilar.

Gefle, hos A. P. Landin. 1839.